

ERFGOED LEEFT

01

TEKST:

EMILIE VANFLETEREN (tapis plein)

BIJDRAGE:

PROF. EM. JOHAN TAEDEMAN

EKLO 2006

A large yellow circle containing the text 'MEETJESLAND KRULBOLT' in bold black capital letters, tilted slightly upwards to the right.

**MEETJESLAND
KRULBOLT**

De reeks Erfgoed Leeft is een initiatief van Erfgoedcel Meetjesland

D/2006/11.065/1

© 2006 COMEET / ERFGOEDCEL MEETJESLAND

INHOUD

KAMPIOENEN
VAN HET MEETJESLAND

TROFEE KAMPIOEN
VAN HET MEETJESLAND.
FOTO JELLE VERMEERSCH.
2006.

VOORWOORD P.7

1. CONTEXT P.9

Volkssporten

Volkssporten: je bent wat je speelt

Bolsporten: één grote familie

Historiek: een oude sport, een jonge naam

Stel je eens voor...

Krulbol bolt zich een weg

Holderdebolder naar Amerika en terug

2. HET ROLLEN VAN DE BOLLEN: DE KRULBOLSPORT IN ACTIE P.19

Een handleiding voor de beginnende bolder

De bolbaan

Het spel

De ploeg

De spelregels

De regels van de kunst

Reglement eener Prijsbolling

Krulbol ... Wat brengt het op?

3. GEEN BOLLEN ZONDER BOLLENDRAAIERS P.27

De ene bol is de andere niet

Een vreemde eend in de bijt: pokhout

Triplex

Lijnwaadbollen: EUREKA!

Rubber uit Amerika

Groene bollen

Officiële regels moeten

'Speciale' krulbollen vermijden

De ene bollendraaier is de andere niet

Bollendraaiers uit Lokeren

Bollendraaiers en reclame

Marcel De Roo uit Oosteeklo

4. DE KRULBOL VALT NOOIT VER VAN DE STAAK P.35

Ben jij een geboren krulbolder?

Krulbol in het bloed

5. EEN WERELD APART P.41

BKB en VKB: eenheid in verscheidenheid

Kampioenen bij de vleet!

Enkele boldersclubs onder de loep

Albert De Fruyt en het verhaal van boldersclub Blijf Jong te Zomergem

De Moedige Bolders van Bassevelde

6. BOLSTERS ALLER LANDE P.49

Vrouwen op de bank

Vrouwen staan hun mannetje

7. HET JARGON VAN DE BOLBOANE P.53

8. KRULBOL IN GEVAAR? P.57

BIBLIOGRAFIE

BEELDVERANTWOORDING

COLOFON

VOORWOORD

BOLDER.
FOTO JELLE VERMEERSCH.
2006.

Erfgoed leeft! Getuigenissen uit het verleden krijgen vandaag een actuele invulling of een nieuwe maatschappelijke functie. Erfgoed beweegt meer en meer mensen. We willen bewaren wat we waardevol vinden en er zorg voor dragen voor de toekomst.

Met de reeks "Erfgoed Leeft" wil de Erfgoedcel Meetjesland het culturele erfgoed van het Meetjesland belichten. Een editie in de reeks "Erfgoed Leeft" kan een algemeen erfgoedthema uit het Meetjesland behandelen. Het kan ook een themaproject van de Erfgoedcel Meetjesland begeleiden of een onderzoeksthema over het Meetjeslandse erfgoed weergeven. Jaarlijks zullen twee tot drie edities het leven zien en te koop worden aangeboden aan een democratische prijs. "Erfgoed Leeft" wil de lezer prikkelen en uitnodigen om het erfgoed te ontdekken en te beleven. Fris, actief, uitnodigend en toegankelijk. Deze woorden moeten de reeks typeren.

"Meetjesland Krulbolt" is de eerste editie van "Erfgoed Leeft". Het hart van de bekende volkssport krulbollen ligt in het Meetjesland. Krulbollen is een erfgoedthema dat alle Meetjeslandse gemeenten en inwoners met elkaar verbindt. Het is een onderwerp waarbij cultuur, sport, toerisme en erfgoed elkaar ontmoeten.

Het krulbolproject omvat een reizende tentoonstelling "Expo Krulbol", een educatieve koffer en deze publicatie. De Erfgoedcel Meetjesland nam het initiatief, en het project kreeg vorm dankzij de intensieve samenwerking tussen de Erfgoedcel Meetjesland, de Belgische Krulbolbond, tapis plein, Cultuurcentrum Evergem, Toerisme Meetjesland, VlaS, Sportimonium en de 13 Meetjeslandse gemeenten. De Vlaamse Gemeenschap, Toerisme Oost-Vlaanderen, VlaS en COMEET ondersteunden dit project.

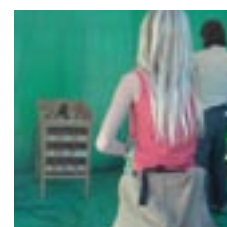
Onze dank gaat uit naar de vele vrijwilligers, projectpartners, fotografen en auteurs die zich hebben ingezet om deze eerste editie voor te leggen. Zonder de actieve inbreng van de vele bolders uit het Meetjesland zou dit project evenmin bestaan. Zij hebben hun gekoesterde erfgoed samengebracht. Het is hun erfgoed, maar ook dat van een volledige regio!

Lees, (her)ontdek en (her)beleef het Meetjeslandse erfgoed met de reeks "Erfgoed Leeft". En mag deze uitgave ook een oproep zijn om de eeuwenoude krulbolsport actief te gaan beoefenen.

Warm aanbevolen!

Luc Vandevelde
Voorzitter COMEET / Erfgoedcel Meetjesland

1. CONTEXT

1.1. Volkssporten

1.1.1. VOLKSSPORTEN: JE BENT WAT JE SPEELT

Ze lopen op stelten, trekken aan touwen, laten duiven vliegen, of zitten geboeid te luisteren naar gekooide vinken. Anderen dan weer zijn gewapend met kruisbogen, handbogen of katapult en ze lijken echt wel een beetje gevaarlijk. Een vreemd volkje zou je zeggen, en op het eerste gezicht lijken ze niet veel met elkaar gemeen te hebben. En toch, schijn bedriegt: deze mensen beoefenen allen een Vlaamse volkssport. Sommige volkssporten leiden een verdoken leven en worden slechts door een kleine groep mensen beoefend als ontspanning. Andere volkssporten groeiden met de tijd uit tot populaire spektakels.

Vlaanderen kent een zeer rijke volkssporttraditie. De Vlaamse volkssporters zijn met meer dan je denkt en het aantal Vlaamse volkssporten is ook niet gering: nog een zestigtal van deze sporten worden actief beoefend.

Volkssporten zijn een belangrijk stukje volkscultuur. Ze geven kleur aan de culturele identiteit van een lokale gemeenschap. Vlaamse volkssporten zijn lokaal-traditionele, actief beoefende wedstrijdspelen met een recreatief karakter. Succes in het spel wordt bepaald door de fysieke vaardigheden, strategie en een flinke dosis geluk van de speler.

VLAAMSE VOLKSSPORTEN:
VINKENZETTEN,
STAANDE WIP,
ZAKLOPEN,
PUDEBAK,
STRUIFVOGEL,
SCHUIFTAFEL.
FOTO'S VIA SPORTIMONIUM.

WEBTIP:

VLAAMSE TRADITIONELE SPORTEN VZW:
WWW.VLAS.BE
MUSEUM EN KENNIS-
EN DOCUMENTATIECENTRUM VAN SPORT:
WWW.SPORTIMONIUM.BE

1.1.2. BOLSPORTEN: ÉÉN GROTE FAMILIE

De felgekleurde petanquebolletjes... Wie kent ze niet? Petanque is de bekendste en ruimst verspreide bolsport. Niet enkel aan het strand van Oostende kom je petanque tegen, veel Vlaamse dorpspleintjes hebben tegenwoordig een petanquebaantje. Het is één voorbeeld van een populair spel, maar Vlaanderen kent nog veel verwante bolsporten. Er is een grote diversiteit aan bolsporten in de aanbieding. Veel van deze traditionele bolsporten zijn vandaag echter met uitsterven bedreigd.

Gaaibol bijvoorbeeld kom je tegen in Oost- en West-Vlaanderen. Het wordt nog steeds in clubverband gespeeld. Gaaibolders spelen op een bard, een houten hellend vlak van 2 tot 3 meter lang dat achteraan oploopt. De gaaien, houten balkjes, worden op de bard vastgehecht en de spelers rollen er tegen met een bol, dan klappen de gaaien neer.

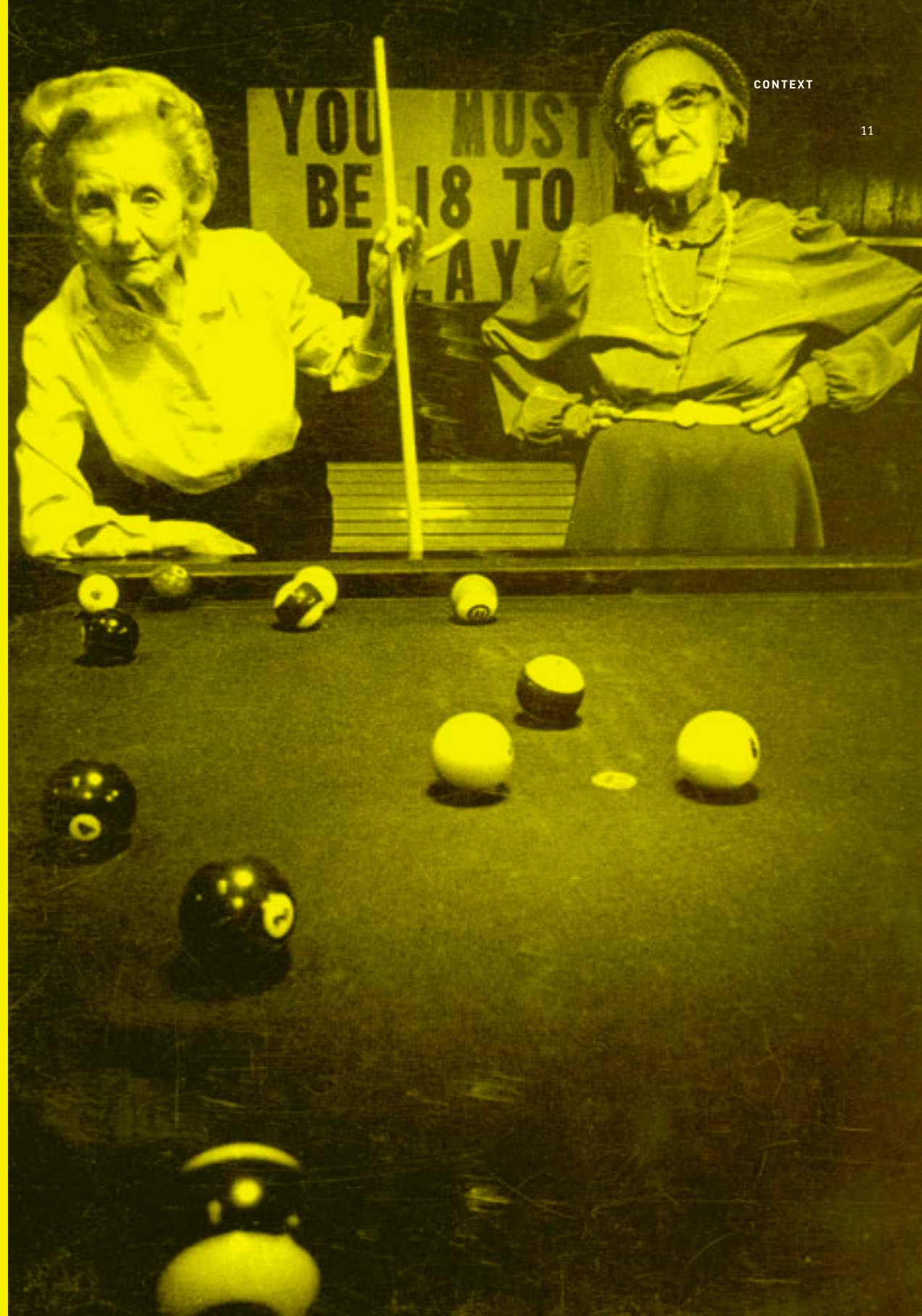
Ook het trabolspel wordt in West-Vlaanderen en op het grensgebied met Oost-Vlaanderen gespeeld. Je komt het vaak tegen in achterzaaltjes van cafés. Opvallend is de lengte van de baan, tussen de 12 en de 20 meter lang. De baan is bovendien licht uitgehold.

En dan is er de krulbolsport. De platte krulbol is het kleine broertje van de dikke krulbol. Platte krulbol wordt vooral gespeeld tussen Gent en Oudenaarde. Dikke krulbol treffen we noordelijker aan: haar hart ligt in het Meetjesland in Oost-Vlaanderen.

Verder zijn er nog vloerbol, trou-madame (het damesspel bij uitstrek), sjoelbak en ga zo maar door.

VLAAMSE VOLKSSPORTEN:
GAAIBOLLEN, PETANQUE, BILJART.
FOTO'S VIA SPORTIMONIUM.

1.2. HISTORIEK: EEN OUDE SPORT, EEN JONGE NAAM

DETAIL VAN DE BESCHILDERING
VAN HET DEKSEL VAN EEN VIRGINAAL
VAN J. COUCHET, ANTWERPEN, 1650.
MUSEUM VLEESHUIS.

1.2.1. STEL JE EENS VOOR...

Sint-Anneke langs de Schelde met zicht op Antwerpen, mannen spelen een bolspel. Het spel is in volle actie. De éne man heeft zijn bol net weggeschoten, de loop van de bol is nog af te lezen in het zand. De andere mannen staan dicht bij een kleine staak en kijken vol spanning naar het vallen van de laatste bol. Eén van de mannen heeft het meetlint al in de hand. Een oudere man kijkt geboeid toe.

Voor de krulbolder is dit een herkenbaar tafereel.

In 1650 schilderde de kunstenaar Johannes Couchet deze volkse voorstelling op een virginaal, een snaarinstrument dat lijkt op een clavecimbel. Het afgebeelde spel vertoont veel gelijkenissen met het dikke krulbolspel, maar het is weinig waarschijnlijk dat het toen zo genoemd werd. Het krulbolspel zelf, waarbij twee groepen een bolvormige schijf rollen naar een stok in de grond, heeft zijn roots in de middeleeuwen, wellicht al in de veertiende eeuw. Rijk versierde handschriften uit de veertiende eeuw tonen een spel dat lijkt op krulbol. Hoe het precies werd gespeeld en wie de beoefenaars waren in die tijd, dat blijft totnogtoe een raadsel voor de geschiedkundigen.

STRAATBOLLING.
FOTO VALÈRE DE PREST.
1914.

1.2.2. KRULBOL BOLT ZICH EEN WEG

Het woord "krulbol" duidt op de wijze waarop de bol over de grond in een ellipsvormige baan rond de staak rolt. De bol 'krult' zich rondom de staak.

Het woord "krulbol" duikt op in de late negentiende eeuw. Krulbol wordt dan gespeeld in de steden en op het platteland van Frans-Vlaanderen over West- en Oost-Vlaanderen tot in het zuiden van Zeeuws-Vlaanderen. Gemeentelijke grenzen en zelfs landsgrenzen zijn voor spelend Vlaanderen van geen belang.

Krulbol is meer dan een spel, krulbol groeit uit tot een volwaardige volkssport, een sociale sport, waarbij het ontspannende karakter steeds belangrijk is. De negentiende-eeuwse journalisten laten daarover geen twijfel bestaan. In de 'Gazette van Eecloo en van het District' van zondag 15 juni 1873 schrijven ze:

Voorzeker geen beter vermaak dan het bolspel. Het verkwikt de Geest, richt den blik af, oefent de hand, versterkt de leden en zet gezondheid aan bij het lichaam. Is het voor den speler eene lustige uitspanning, een nuttig tijdverdrijf, voor den aanschouwer zelf heeft het eene prettige zijde, die hem aantrekt en hem vermaakt. Wie de bewegingen van de bolder gadeslaat en zijn gelaat tot geen lach trekt, dat moet één zijn zonder hart, een mensenhater. — (ALGEMEEN BOLDERSBLAD. 1977. N. 2)

Camiel Soens uit Bassevelde, geboren in 1892, wist zich in 1977 nog heel goed te herinneren hoe het er in zijn kindertijd, in het begin van de twintigste eeuw, aan toe ging:

Veel bollingen van betekenis waren er toen niet. Maar toch bestond er in Ursel een bekende bolling. Er werd gespeeld 14 dagen voor de oogst. Bolders van de omliggende gemeenten namen daar aan deel. In 1907, ik was toen amper 15 jaar, fietsten wij met 3 Basseveldenaars naar Ursel. We wonnen de 3e prijs, dat was samen goed voor 30 fr. We kregen elk een gedenkpenning en twee stukken van 5 fr. De munten waren op een rond plankje met kloppernagels getimmerd. Elke munt was zeker 50 pinten bier waard. In 1911 werd ik verhuurd als knecht bij landbouwer Theofiel Claeys. In onze vrije uren werd gebold op een bolbaan die we hadden aangelegd voor de schuur onder de takken van een grote notelaar. In de oorlog van 14-18 werd elke zaterdagavond bolling gehouden in de stationsstraat. Alle soorten bollen waren toegelaten. De Witte Bastaen uit Oost-Eeklo bolde met een notelaren schijf met een ijzeren band er rond, de bol had zeker een diameter van 50 cm.

— (ALGEMEEN BOLDERSBLAD. 1977. N. 2)

De sfeer en de intensiteit van een krulbolspel in die periode wordt mooi weergegeven in een anoniem gedicht getiteld 'den Lof der Bolders'. Men dateert dit gedicht in de tweede helft van de negentiende eeuw. Het gedicht wordt toegeschreven aan P. J. Tahon, priester en studiegenoot van Guido Gezelle.

Lees dit gedicht en je begrijpt waar krulbol in wezen om gaat:

DEN LOF DER BOLDERS

1.	En huygen	En dwaelen
By 't rollen	En houden zo aen	En faelen.
Der Bollen	Zy strekken	Wat droevige zaek;
Op Kampende Baen,	Zy trekken	Of krullen
Daer spannen	En rekken hun lyf	Of drullen
Die mannen	En hukken	De staek zeer naby
Al hun krachten aen;	En knukken	Behendig
Zy spelen	Zo zeer en zoo Styf!	Bestendig
Met velen	Nu ryzen	Wat liefhebbery!
En maeken gerucht,	De pryzen	
En vieren	Victorie en loon,	6.
En Zwieren	De franken	By stryden
Met aedrige klucht!	Op planken	En lyden
	Die blinken zoo schoon!	Hun moed is zoo groot
2.		Zy kampen
Zy trappen,	4.	En stampen
Bestappen,	O kunsten!	Soms leven om dood!
Beloopen de baen;	En gunsten,	Zoo vallen
Zy dwingen,	Waer vindt gy de man,	Zy allen
Of wringen,	Hoe handig;	Elk anderen aen;
Of blyven soms staen.	Verstandig,	Niet spoedig
Nu streven,	Die 't schilderen kan.	Maer moedig
En zweven,	Neen, 't rollen	Is alles gedaen.
Zy al onder een;	Der bollen	
Of draeyen	Zoo iedereen ziet,	7.
Of zwaeyen,	Al drullend	Nu zingen
en arm of een been!	Al krullend,	De kringen
	Dat schildert men niet!	En maaken plezier
3.		En schinken
Zy stuypen	5.	En drinken
En sluypen	Soms dolen	Het schuymende bier.
Al over de baen,	Hun bollen	
Zy buygen	Zeer ver van de staek,	

Het is ook in de negentiende eeuw dat de eerste boldersmaatschappijen in de plattelandsdorpen in en rond het Meetjesland worden gesticht. 'De Gazette van Eecloo en van het District', van zondag 15 juni 1873, spreekt over:

Nergens is dat schoone spel zoo in zwang als in onze buitengemeenten. 't Is daar dat men de 'keurbollers' aantreft. Geene gemeente alwaar niet een heel gemeenschap keurbollers bestaat, meestal tot maatschappij vereenigd, en uit dien hoofde die kampstrijden tusschen gemeente en gemeente, die prijsbolingen welken zomer ten allen kante van ons district plaats hebben. — (ALGEMEEN BOLDERSBLAD, 1977, N. 2)

Ook Gent is op dat moment een belangrijk bolcentrum. De lijst van Gentse negentiende-eeuwse boldersmaatschappijen is indrukwekkend. Boldersmaatschappijen krijgen welluidende namen: 'Williboldus', 'de Vriendenbolders', 'Vrienden van den Bol', 'De Vlaamsche Leeuw', 'De Onsterfelijken'.

Boldersmaatschappijen hielden van feesten en plezier. Een affiche van 1879 van de Ware Bolders, met uitvalsbasis estaminet de 'Drij Uilken' in Gent, laat daarover geen twijfel bestaan. Het feest voor het 25-jarig bestaan wordt met de nodige pracht en praal gevierd. Op het programma staan: een mis, een stoet, een banket, een bolling, een concert en een luchtreis door de gebroeders 'uit den Oven'. 's Avonds staat er een prachtig vuurwerk van vuurwerkmaker 'Killiko' uit Sint-Petersburg op het programma. De dag wordt beëindigd met een luisterrijk bal. Leden van de boldersclub en familie worden verwacht. (zie p. 17)

Onsterfelijk zijn de negentiende-eeuwse boldersmaatschappijen zeker niet. De meesten sterven een stille dood. Het is een broos verenigingsleven, dat vaak rekt op de welwillendheid van een café-uitbater of de stuwende kracht van een enkeling.

Krulbol heeft het in de twintigste-eeuwse stad niet overleefd. In het Meetjesland, ten noorden van de as tussen Gent en Brugge, daarentegen is krulbol springlevend. Zowat alle Meetjeslandse gemeenten hebben tot op de dag van vandaag een levendige krulboltraditie, net zoals Zeeuws-Vlaanderen in Nederland.

1.2.3. HOLDERDEBOLDER NAAR AMERIKA EN TERUG

In de late negentiende eeuw en de eerste helft van de twintigste eeuw hadden veel gezinnen op het Vlaamse platteland moeite om de eindjes aan elkaar te knopen. In de grensstreek met Nederland, in het noordelijk deel van het Meetjesland, moest smokkelen of stropen af en toe een extraatje opleveren.

Fiel Voet, Moerkerke, geboortjaar 1901:

Naast de bolsport trok Fiele er 's nachts wel eens op uit met de lichtbak en het geweer om een haasje te verschalken. Tijdens de oorlog en ook kort erna was zijn verdere sport soms een 'kluitje' boter over de grens halen, waar een goede boterham mee te verdienen was. — (ALGEMEEN BOLDERSBLAD, 1981, N. 21)

Alfons Lammens, Knesselare, geboortejaar 1903:

De eerste twintig jaar van mijn huwelijk was er van naar de bollingen gaan niet veel sprake, en de weinige tijd dat ik thuis was en toch kon gaan bollen moest ik braaf zijn en nuchter blijven, want 's avonds als ik van de bolling kwam had ik de gewoonte er nog eens op uit te trekken voor een nachtwandeling, want in onze streek liepen er zoveel van die vriendelijke haasjes en konijnen die ik met een zachte knal kon overtuigen mee te gaan naar huis. — (ALGEMEEN BOLDERSBLAD, 1987, N. 7)

Het is niet zonder enige fierheid dat de plattelandsbewoners over hun nachtelijke activiteiten vertellen. Maar in de eerste plaats wijzen smokkelen en stropen natuurlijk op de armoede die het leven beheerste. Bovendien bood het platteland weinig toekomstmogelijkheden. Beide factoren werkten de plattelandsvlucht in de hand. Weg uit het Meetjesland, naar de stad of zelfs naar de Verenigde Staten. De gezinnen lieten alles achter in het thuisland, maar de krulbol mocht mee! Zo komt het dat er vandaag in de Verenigde Staten, bij de kleine gemeente Ghent in Kentucky, maar ook in Canada gebold wordt. De Vlaamse immigranten en hun nakomelingen hebben het krulbolspel daar wel een nieuwe naam gegeven: "rolle bolle".

Rolle bolle in de Verenigde Staten lijkt héél goed op de Vlaamse krulbol. Spelers van beide continenten kunnen zonder grote problemen een partijtje krulbol spelen. En dat doen ze dan ook, sinds de jaren tachtig van de twintigste eeuw worden regelmatig reizen georganiseerd door spelers van beide continenten.

AFFICHE. ROLLE BOLLE.
IN: J. VAN RENTERGHEM.
VLAMINGEN BOLLEN
IN AMERIKA EN CANADA, 1982.

Enkele verschillen tussen rolle bolle en krulbol:

De verdeling van de prijzenpot verloopt ginds helemaal anders. Bij ons deel je reeds in de prijzenpot zodra je drie keer wint. Op de Amerikaanse bollingen kennen ze geen kleine prijskes. De gratis waarborg en de inleg wordt gedeeld door de vier eersten.

De banen ginds zijn nog niet geëvolueerd. Men bolt nog steeds in pistes. De bol doet heel de Tour de France vooraleer ze de staak bereikt. Soms gaan ze drie meter wijd tot in de dender om dan met een sierlijke boog bij de staak neer te strijken. Een trekkersbol is in die omstandigheden ideaal. — (ALGEMEEN BONDSBLAD, V.K.B. OKTOBER 1990)

AFFICHE. DE WARE BOLDERS, 1879.
UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK GENT.

2. HET ROLLEN VAN DE BOLLEN: DE KRULBOLSPORT IN ACTIE

BOLDER IN ACTIE.
FOTO JELLE VERMEERSCH.
2006.

2.1. EEN HANDLEIDING VOOR DE BEGINNENDE BOLDER

2.1.1. DE BOLBAAN

Krulbol wordt gespeeld op een rechthoekige bolbaan. Deze bolbaan kan zowel binnen als buiten aangelegd zijn, en de afmetingen verschillen naargelang de soort baan. Op een buitenbaan speelt men op zand, een zachte ondergrond. Een binnenbaan heeft een harder oppervlak. Op een binnenbaan wordt het bolspel daarentegen wel zachter gespeeld. De binnenbaan bestaat uit een onderlaag van aangestampte aarde, daarboven komt een laag aarde vermengd met gezeefde kolenas en arduinstof. Deze laag is daardoor hard en toch soepel. De bovenste laag bestaat nogmaals uit een laag kolenas vermengd met arduinstof die men er los op laat liggen.

2.1.2. HET SPEL

De speler, ofwel 'bolder', laat de krulbol vanuit de handpalm over de grond rollen in de richting van de staak. Een bolder speelt meestal met één bol. Twee pelotons (ploegen) van twee, drie, of meer bolders spelen tegen elkaar. Soms gebeurt het, bij bijvoorbeeld wedstrijden 'man tegen man', dat een bolder twee bollen gebruikt.

De voorman ('voormaat') die eerst speelt, ofwel 'opgaat', zet de spelstrategie uit. De voorman bepaalt in overleg hoe zijn ploegmaats na hem zullen spelen. Wie eerst opgaat probeert zijn bol zo dicht mogelijk tegen de staak te bollen. De tegenstrevers mogen dan de bol die het dichtst tegen de staak ligt, wegschieten. Het schieten gebeurt door zéér krachtig en rechtlijnig tegen de bol van de tegenstrevter te rollen. 'Schutters' zijn bolders die zich hierin bekwamen. Een 'tussenmaat' kan zowel bollen als schieten.

Wanneer alle deelnemers hun spel gespeeld hebben, krijgt de ploeg die een bol het dichtst bij de staak liggen heeft, één punt. Als de winnende ploeg twee bollen het dichtst bij de staak liggen heeft, krijgt hij twee punten. En zo gaat de puntentelling verder. In de competitie speelt men voor negen punten. Het aantal punten wordt met een krijtje op de bol van de voormaats genoteerd of aangeduid op een scorebord.

Het allereerste spel wordt opgegaan door de voorman die een opgooi wint. Bij een opgooi wordt de bol opgegooid en kiest men de 'groten' of 'kleinen', waarbij men de grote of kleine kant van de bol kiest.

De ploegen spelen niet om beurt. Als de voormaats gebold hebben, is de volgende speler steeds een ploeglid van de verliezende ploeg. De verliezende ploeg is de ploeg waarvan de bol het verst van de staak ligt. Telkens als een ploeg een punt binnengehaald heeft, is er een 'end' gespeeld. De winnende ploeg mag dan opnieuw als eerste beginnen. Het spel is gewonnen als je negen punten behaalt.

2.1.3. DE PLOEG

De samenstelling van het 'peloton' of de ploeg wordt meestal door loting bepaald, dit wordt ook wel 'maats loten' genoemd. Wanneer de ploeg daarentegen de eigen 'maats' of ploegleden kiest, noemt men het spel 'maats mee'.

Het loten van de maten is één van de factoren waar soms onenigheid rond ontstaat: Het gebeurt niet zelden dat een erg goede speler geloot is tegen zijn goesting, en dan moet die speler van het mindere gehalte het soms een ganse namiddag bezuren en verdragen.

— (ALGEMEEN BOLDERSBLAD, 1980, N. 19)

Denis Van Vooren, verantwoordelijk voor de public relations binnen de Belgische Krulbolbond vzw, stelde tijdens een interview met de Erfgoedcel Meetjesland dat de deelnemers vroeger niet bang waren om af en toe eens vals te spelen tijdens de loting. Enkele briefjes met de naam van de deelnemers werden bijvoorbeeld nat gemaakt zodat ze bleven liggen op de bodem van de trommel. Men kon zo meer dan eens de loting naar eigen hand zetten. Deze fraude is tegenwoordig verleden tijd, doordat men de briefjes meestal in kleine filmrolletjes steekt.

— (INTERVIEW MET DENIS VAN VOOREN DOOR ERFGOEDECEL MEETJESLAND, 1 JUNI 2006)

LOTINGTROMMEL TIJDENS DE BOLDERZESDAAGSE VAN ERTVELDE, 1960.
FOTO'S VIA MADELEINE GEIRNAERT.

2.2. DE SPELREGELS

2.2.1. DE REGELS VAN DE KUNST

Ieder spel vraagt spelregels, zo ook krulbol. Vroeger waren deze spelregels door iedereen gekend en aanvankelijk werden ze ook nergens officieel genoteerd. Het is dus niet verwonderlijk dat de spelregels van plaats tot plaats een beetje verschilden. Doordat het een oud spel is, dat al generaties lang gespeeld wordt, evolueerde krulbol tot een uitgekiend en verfijnd spel. Spanning is verzekerd!

Krulbol draait om kennis, vaardigheid en een flinke dosis geluk. Spelinzicht, behendigheid en een goede loting bepalen mee het succes en de uiteindelijke overwinning.

De laatste decennia trachten de krulbolbonden het spel uit te puren en een aantal standaardregels mee te geven. Algemene reglementen moeten de oude regionale verschillen nivelleren. Een bolder uit de ene uithoek van het Meetjesland moet kunnen spelen tegen een bolder uit een andere gemeente.

LOTING, OPGOOI, SCHIETEN, BOLLEN EN NOTEREN VAN DE WINST.
FOTO'S JELLE VERMEERSCH, 2006.

2.2.3. KRULBOL ... WAT BRENGT HET OP?

Oudere krulbolders durven wel eens vol melancholie te mijmeren over wat niet meer is. Ze herinneren zich de tijd toen krulbol werd gespeeld in de straten, op de kermissen en in de volkse wijken van de dorpen van het Meetjesland. Soms stellen ze dat alles in die tijd er veel gemoedelijker aan toe ging. Maar krulbol was ook toen een echte competitieve sport. Een sport waar bovendien één en ander mee te verdienen viel. Geldprijzen en prijzen in natura zijn er altijd geweest.

Bèrke Cauwels (Albert van Holderbeke),

Waarschoot, geboortjaar 1900:

Na mijn communie ben ik thuis gebleven om koewachter te spelen. Als koewachter verdiende ik heel wat speelgeld. Dat was een tijd! De zondag was 't konijnenbolling langs de straat. Ook voor kiekens werd er gebold, voor truien, trofeeën en bloemen. Ons huis hing soms vol.

— (ALGEMEEN BONDSBLAD, V.K.B. JANUARI 1989)

Urbaan Roels, Kleit:

We bolden eens de eerste prijs op 't Molentje in Maldegem, na afloop gaf Frans De Cock – Georges en ik wisten van niets- een rondje met onze prijs voor héél het café. We moesten alle drie nog dertig frank bijleggen. Veel heb ik er dus niet aan overgehouden. — (ALGEMEEN BONDSBLAD, V.K.B. MAART 1990)

René Van Coillie, Assenede, geboortjaar 1925:

Hij won in 1948 het kampioenschap van het Meetjesland. 158 bolders boden zich aan, allen waren stuk voor stuk gevlamd op de titel. Na acht rondes viel de beslissing. Acht krijgshaftige soldaten beten voor Van Coillie in het zand. Het leverde hem de ronde som van 800 frank op. René staat er even bij stil en mijmert: 'Dat was geld. Mijn weekloon bleef daar ruim onder. En de eerste prijs kreeg daarbij nog jongskes omdat er sponsoring was.' — (HET BOLDERSBLAD, V.K.B. NOVEMBER 1997)

MAN MET PRIJZEN, CA. 1955.
FOTO VIA ROBERT TACK.

CAFÉ 'T MOLENTJE.
IN: MEETJESLANDS BOLDERSBLAD,
1975.

EEN BOLDER SCHRIJFT.
IN: MEETJESLANDS BOLDERSBLAD,
1974.

EEN BOLDER SCHRIJFT :

Na met enkele bolders te hebben gepraat, heb ik ondervonden dat iedereen het met mij eens was, ben ik zo vrij het volgende rubriekje neer te schrijven :

Ten eerste : de bolsport doet niet mee met de moderne tijd ! Waarom ? Inleg veel te klein ! Vijfentwintig jaar geleden verdiende een werkmán nagenoeg 10 fr. per uur en de inleg voor een bolling bedroeg toen 20 fr. Thans verdient een werkmán 100 à 150 fr. per uur en de inleg voor een bolling bedraagt slechts 30 à 50 fr.

Verschil : Vroeger inleg gelijk aan 2 uur arbeid — nu inleg 1/3e van één uur arbeid. De inleg was vroeger dus zesmaal zo groot als nu !!!

Hiermee wordt dus wel degelijk het bewijs geleverd dat onze bolsport zijn verouderde principes blijft handhaven en beslist niet evolueert met de tijd.

We stellen een vraagstuk : Indien men van een bolling 12 uur van huis weg is, zou het dan te veel zijn dat men met een slordige 1000 fr. thuiskomt ? Vergelijk even met een paar andere sporten : motorcross ingang 100 fr. - schieting inleg 100 fr. enz. enz. Waarom zou een bolling dan geen 100 fr. per man inleg mogen zijn ? Dat valt voor de spelers niet kostelijker uit dan een kleine inleg, want zodra men prijs heeft gaat die evenredig het dubbel zijn van op het huidige ogenblik.

Voor diegene welke denken dat het te kostelijk is, is er kans genoeg om naar een bolling te gaan met kleinere inleg. Daarom zou ik vragen aan de lokaalhouders dat er iedere week een bolling zou gegeven worden maats mee, met een inleg van 100 fr. per man. Op die manier kan er gemakkelijk 3000 frank gegeven worden voor een eerste prijs.

Hierbij aansluitend richt ik mij speciaal tot de bestuursleden-prijverdelers van een bolling : ik zou voorstellen voor gelijk welke bolling, die spelers welke tweemaal winnen, niet meer te geven dan 2 1/2 maal de inleg; zij het 50 fr. inleg dan 375 frank per peleton; zij het 100 fr. inleg 750 fr. per peleton. Dat zou zeer veel verandering brengen bij de eerste prijzen.

Een klein voorbeeld :

30 peletons aan 150 fr. per peleton : 4.500 fr. + 1.000 fr. gratis = 5.500 fr.; verdeeld als volgt :

1ste prijs : 1.500 fr.
2de prijs : 1.200 fr.
3de en 4de prijs : ieder 650 fr.
plus 4 prijzen van 375 fr. — Totaal : 5.500 fr.

30 peletons aan 300 fr. per peleton : 9.000 fr. + 1.000 fr. gratis = 10.000 fr.; verdeeld als volgt :

1ste prijs : 2.700 fr.
2de prijs : 2.200 fr.
3de en 4de prijs : ieder 1.050 fr.
plus 4 prijzen van 750 fr. — Totaal : 10.000 fr.

48 peletons à 300 fr. : 14.400 fr. + 2.000 fr. gratis = 16.400 fr.

1ste prijs : 3.200 fr.
2de prijs : 2.600 fr.
3de prijs : 2.200 fr.
4e - 5e - 6e prijs : ieder 1.300 fr.
van 7e tot en met 12e prijs ieder 750 fr.
Totaal : 16.400 fr.

U ziet dus met de prijzen van tweemaal winnen iets te verkleinen de eerste prijzen veel schoner worden en beslist de moeite waard om in de portemonnaie te steken...

3. GEEN BOLLEN ZONDER BOLLENDRAAIERS

BOLLENDRAAIER MARCEL DE ROO.
FOTO JELLE VERMEERSCH
2006.

3.1. DE ENE BOL IS DE ANDERE NIET

Het wapen van een bolder is zijn bol. Bolders zien hun krulbol dan ook als iets dierbaars. Een bol is bovendien niet goedkoop, het kleinood kost al snel honderd euro. Zodoende worden de bollen goed verzorgd: ze wrijven de bollen droog, smeren ze in en bij tijd en stond worden ze 'bijgedraaid'.

Tegenwoordig worden lijnwaadbollen gebruikt. Deze bollen bestaan uit fenolhars en samengeperst lijnwaad, met een soortelijk gewicht tussen 1,30 en 1,45 gram per kubieke centimeter. Het reglement van de Belgische Krulbolbond zegt daarover het volgende: de maximum hoogte van de bol bedraagt 225 millimeter en de minimum hoogte bedraagt 180 millimeter. De maximum dikte van de bol bedraagt 88 millimeter en de minimum dikte is 82 millimeter. Ook de afrondingen van de bol zijn gereguleerd.

De ene bol is dus de andere niet. Zelfs bij voorgaande standaardmaten is een kleine marge inbegrepen. Dat is niet toevallig. Het speltype bepaalt welk type bol je gaat gebruiken: een voormaat speelt bijvoorbeeld liever met een zwaardere, grotere bol dan een schutter.

3.1.1. EEN VREEMDE EEND IN DE BIJT: POKHOUT

Tot na de Eerste Wereldoorlog werden de bollen vervaardigd uit inlandse houtsoorten, vooral notelaar en beuk werden gebruikt. Nadien bleek het exotische pokhout een beter alternatief.

Pokhout is een verzamelnaam voor een reeks houtsoorten uit Midden- en Zuid-Amerika. De naam stamt van het medisch gebruik tegen de Spaanse pokken, een oude naam voor syfilis. Dankzij hun grote densiteit hebben de diverse pokhoutsoorten een zeer hoog volume. Pokhoutsoorten zijn ook splijtvast. Echt pokhout is bruin tot groen met donkerder bruine, gele, oranje en blauwachtige strepen.

Pokhout is verder vooral bekend omdat het een vetachtige hars bevat. In het verleden werd het daarom veel gebruikt voor katrollen van zeilschepen. Dankzij de hars zijn dergelijke katrollen zelfsmerend. De Tweede Wereldoorlog bracht schaarste. Pokhout moest beschikbaar zijn om vliegtuigpropellers te fabriceren.

De pokhoutsoorten van het geslacht Guaiacum zijn het kostbaarst. Tegenwoordig staan alle Guaiacum-soorten op de CITES-lijst, wat wil zeggen dat zij in veel landen niet meer mogen worden uitgevoerd. Aangezien pokhout altijd al zeldzaam was, is men steeds op zoek gegaan naar houtsoorten die het kunnen vervangen. Maar door zijn smerende eigenschappen en slijtvastheid is pokhout uniek onder de houtsoorten.

3.1.2. TRIPLEX

Net na de Tweede Wereldoorlog dacht men dat triplex een ideaal basisproduct zou zijn om bollen uit te vervaardigen. Niets bleek minder waar: de bollen werden vrij snel aan stukken geschoten en ze waren niet vochtbestendig.

3.1.3. LIJNWAADBOLLEN: EUREKA!

Bollendraaier René De Meyer uit Kleit was verantwoordelijk voor een revolutie in de krulbolwereld: lijnwaad. De kwaliteit van lijnwaadbollen is volgens de bolders bijna onverbeterlijk. De bollen zijn vlot hanteerbaar, perfect qua gewicht en duurzaam. De grondstoffen die nodig zijn voor het maken van lijnwaadbollen, zoals wartex en de aanverwante producten, worden vanuit het voormalige Oost-Duitsland ingevoerd. Normaalgezien worden deze materialen ingezet voor het maken van tandwielen voor machines.

3.1.4. RUBBER UIT AMERIKA

Af en toe duikt ook wel eens een rubberen krulbol op. Rubberen bollen zijn nooit echt ingeburgerd geraakt bij de krulbolders van het Meetjesland. Het blijft een buitenbeentje. Rubberen bollen worden wel sinds jaar en dag in de Verenigde Staten geproduceerd voor de 'rolle bolle'.

3.1.5. GROENE BOLLEN

Al eens gehoord van groene bollen? Wellicht niet. De bollen werden maar gedurende een korte periode in de jaren negentig van de vorige eeuw geproduceerd. Al snel werden ze uit de competitie gebannen. Niet dat de afmetingen niet correct waren. De bollen hadden, op de kleur na, het uitzicht van een gewone bol. Het gewicht en de materie daarentegen waren niet reglementair: een gewicht van 5 kg en een samenstelling op basis van gebakken nylon en metaal. Het prijskaartje dat eraan vasthing was ook niet gering. Een bolder moest voor een groene bol al gauw een slordige 7000 Belgische frank neertellen.

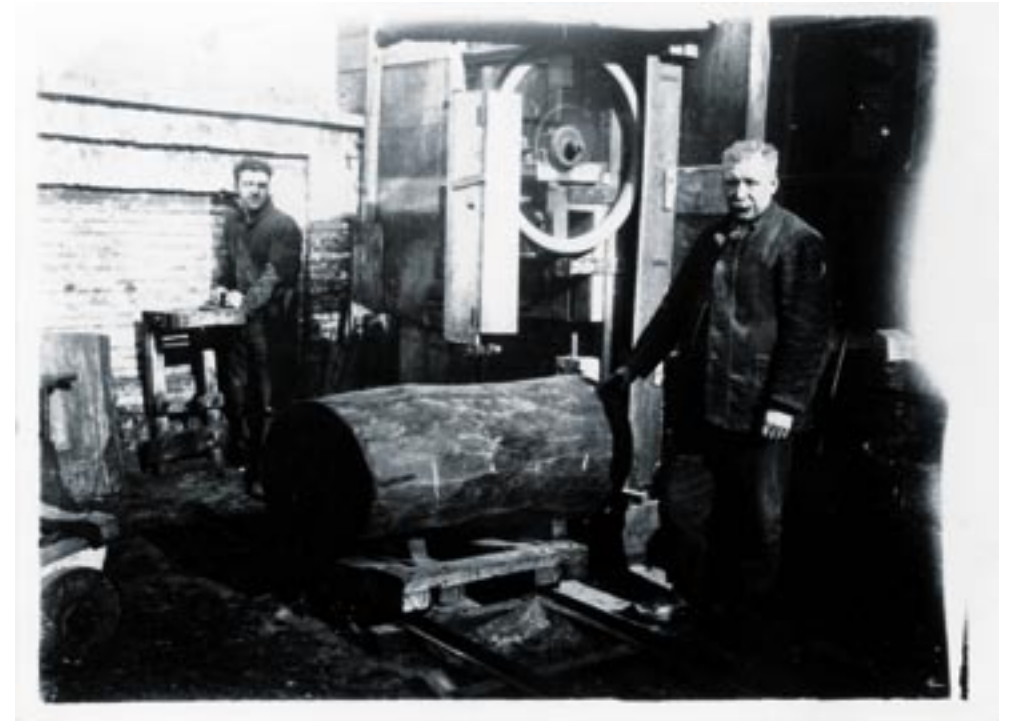
3.1.6. OFFICIËLE REGELS MOETEN 'SPECIALE' BOLLEN VERMIJDEN

In de jaren tachtig en negentig van de twintigste eeuw werd de metaaldetector al eens bovengehaald om fraude uit het krulbolspel te bannen. Men stelde: de bollen moeten zuiver zijn. Het verzwaren van de bol met lood, kwik of een andere materie is nu streng verboden. Het gebruik van nageltjes om de naam of de initialen van de eigenaar op de bol aan te brengen is eveneens verboden.

Vroeger was regelgeving op gebruikte materialen quasi onbestaand. Bollen werden naar believen aan het speltype aangepast. Met name het verzwaren van de bollen kwam veelvuldig voor: ijzeren ringen rond de bollen of het uithollen ervan en daarna verzwaren met lood. Men spreekt soms over bollen tot 10 kg, de schietbollen wogen dan 7 kg. Ook de grootte van de bol kon nogal eens afwijken van de gangbare norm, de diameter werd opgedreven tot 32 cm.

MAN MET METAALDETECTOR.
FOTO VIA JACKY DE CEUNINCK.

BOLLENDRAAIERS ALFONS
EN RAOUL BAERT UIT LOKEREN. 1930.
FOTO VIA JACKY DE CEUNINCK.

3.2. DE ENE BOLLENDRAAIER IS DE ANDERE NIET

3.2.1. BOLLENDRAAIERS UIT LOKEREN

Voor de Tweede Wereldoorlog werden bollen soms door particulieren in het Meetjesland gedraaid. Henri Van Hamme uit Assenede was bijvoorbeeld een bekende bollendraaier uit de streek.

Toch werden de bollen in de periode tussen beide wereldoorlogen meestal gedraaid in de Durmestreek. Alfons Baert en zijn zoon Raoul hielden het café 'Brouwershuis' op de Groentenmarkt van Lokeren, maar ze draaiden ook bollen.

De bollen waren vervaardigd uit pokhout. Amerikaans pokhout kwam aan in de havenstad Dieppe in Frankrijk. Binnenschippers namen de vracht mee tot in Vlaanderen en via de Durme bereikten de stammen hun bestemming op de Groentenmarkt in Lokeren. Bij de familie Baert werden de stammen dan in schijven gezaagd en tot bollen gedraaid. De bollen werden tenslotte met Romeinse cijfers genummerd, meestal I tot VI, het handelsmerk van de familie.

De bollendraaier verkocht zijn bollen vervolgens aan cafébazen uit de streek van Adegem-Maldegem. De cafébazen, op hun beurt, verkochten hun bollen door aan de bolders. Veel van de klanten kwamen dus uit het Meetjesland. In het café 'Brouwershuis' in Lokeren kwamen de klanten in de voormiddag langs om er de bollen te kiezen, te keuren en te kopen. Soms brachten de klanten vroeger aangekochte bollen mee om ze even bij te draaien.

3.2.2. BOLLENDRAAIERS EN RECLAME

In de jaren 1950 hadden de bollendraaiers een goede marketingstrategie ontwikkeld. Ze legden 100 Belgische frank bij als een bolder de wedstrijd won, of de zogenaamde 'hoogvogel' afschoot met hun bol. De winnaars waren levende reclame voor de degelijkheid van de bollen. Bij een slechte prestatie gold bij veel bolders het bijgeloof dat het materiaal niet deugde.

3.2.3. MARCEL DE ROO UIT OOSTEEKLO

Marcel De Roo is vandaag één van de laatste drie echte bollendraaiers. Bollendraaien was nooit zijn hoofdberoep, hij is immers een gepensioneerde metser. Bollendraaien is een hobby die hij al 37 jaar beoefent. Op zijn 38ste kwam hij in contact met krulbol. Korte tijd later kocht hij een draaibank en ging hij aan de slag. De stiel heeft hij helemaal op zichzelf geleerd.

Tegenwoordig verkoopt Marcel slechts één of twee nieuwe bollen per maand. Vroeger was dat wel anders, toen moest hij om de dag wel een nieuwe bol draaien. Toch was het ook vroeger geen beroep waarmee je kon overleven. Vroeger draaide hij op vraag van de klant wel eens lood in de bollen. Nu is het verzwaren bijna helemaal uit krulbol verdwenen.

Het 'opkuisen' of 'bijdraaien' van de bollen blijft ook vandaag nog noodzakelijk, omdat veelvuldig gebruik de bollen afslijt. Maar Marcel stelt dat zelfs het bijdraaien van de bollen erop achteruit gaat, veel bolders doen het vandaag gewoon zelf.

— (INTERVIEW MET MARCEL DE ROO DOOR ERFGOEDCEL MEETJESLAND, 25 SEPTEMBER 2006)

KAMERADEN BOLDERS ...
IN: MEETJESLANDS BOLDERSBLAD,
1971.

BOLLENDRAAIER MARCEL DE ROO.
FOTO JELLE VERMEERSCH,
2006.

4. DE KRULBOL VALT NOOIT VER VAN DE STAAK

PORTRET.
FOTO JELLE VERMEERSCH.
2006.

4.1. BEN JIJ EEN GEBOREN KRULBOLDER?

BEN JE EEN MAN VAN ONGEVEER 52 JAAR?
WOON JE IN HET MEETJESLAND?
WERK JE ALS WINKELIER, BEN JE EEN BEDIENDE
OF EEN GESCHOOLDE ARBEIDER?
ANTWOORD JE OP AL DEZE VRAGEN 'JA!'?

...

DAN IS DE KANS GROOT
DAT JIJ EEN GEBOREN KRULBOLDER BENT.

Een bolder is gemiddeld ouder dan 50 jaar. De meesten kennen het spel al van kindsbeen af. Bolders leerden krulbol thuis of op straat in de woonbuurt kennen. Na de kindertijd komt het leven als volwassene: een gezin, een drukke job. Sport en spel verdwijnen naar het achterplan. De krulbol verdwijnt op een schap in de kast. Maar wanneer de kinderen het huis uit zijn en het pensioen nadert, krijgen velen de krulbolkriebels helemaal terug te pakken... De oudere spelers hebben trouwens een voetje voor. Jongere bolders hoor je af en toe spreken over de goed geoefende gepensioneerde bolders. Ouderen hebben de factor tijd in hun voordeel.

Het is zodanig ver gekomen in de bolsport, denk maar aan prepensioen, dat ze allemaal gemiddeld drie tot vijf keer per week gaan bollen. Maar iemand die heeler dagen gaat werken komt te kort! De controle over uw hand is nooit zo vast, als wanneer ge bijna dagelijks speelt. — (ALGEMEEN BONDSBLAD V.K.B. MEI 1990)

FAMILIE VAN VOOREN.
FOTO JELLE VERMEERSCH.
2006.

BOLDERS VERTELLEN OVER HUN KINDERJAREN

Urbaan Roels, Kleit:

Ik heb leren bollen hier op Kleit, langs de straat, zoals honderden andere schooljongens in de jaren twintig. Elk kind had toen zijn eigen bol. Hoeveel prijzen ik als kind gewonnen heb, weet ik niet. Na de oorlog heb ik lang in Brussel gewerkt. Dat viel niet altijd mee, vooral op maandagmorgen niet, want de trein vertrok al heel vroeg uit Maldegem. Als de bolling wat lang had geduurd... was het van d'een broek in d'ander. Zo ging dat in die tijd.

— (ALGEMEEN BONDSBLAD VKB, MAART 1990)

Antoine Matthijs:

Zijn vader Leon behoorde tot de elite spelers van zijn tijd. Op 10-jarige leeftijd vergezelde Antoine zijn vader op de bollingen, nog niet als deelnemer maar wel als drager van zijn vaders bol. Deze wedstrijden gingen toen door op de boerenhoven en tijdens wijkkermissen, dit alles in de omgeving van Sint-Laureins. Op 13- à 14-jarige leeftijd nam hij voor de eerste keer deel aan seriebollingen in Kaprijke en Lembeke bij Van Hecke. Een korte tijd daarna werd de bol voor enkele jaren aan de kant gelegd en werd er enige tijd aan judo gedaan. — (ALGEMEEN BONDSBLAD, V.K.B. SEPTEMBER 1988)

Wim Bracke, Maldegem:

Toen we op het hof kwamen, zagen we onmiddellijk dat we op het goede adres aangekomen waren: er lag een bolbaan met enkele bollen rond de staak. Toen we Wim vroegen vanaf wanneer hij de krulbolsport beoefende, antwoordde hij terstond dat hij is beginnen bollen van zodra hij een krulbol kon oprapen. Dat is zo gebeven en tijdens de vakantie werd de krulbol bijna elke dag gehanteerd met enkele vrienden uit de buurt (dit is de jeugd van 'De Koperen Haan' in het 'Vossenhol'). — (ALGEMEEN BONDSBLAD, V.K.B. SEPTEMBER 1988)

Robert Matthys, Lembeke:

In de jaren 1950, werd er 's zomers gebold in de wijk (Hulleken, Evergem). De dorstigen konden een pintje vragen en werden voorzien via de achteruitgang van de herberg bij Henri Matthys, mijn grootvader. Tegen de tijd dat er kermis was in augustus, was er al overeengekomen met het feestcomité en de lokale caféhouders waar en wanneer er een kermisbolling zou plaatsvinden, waar er extra bolbanen gemaakt zouden worden, en wie het werk zou doen. Zo werden bij het café van mijn familie twee à drie banen aangelegd. Tussen de banen werd een primitieve zitbank voorzien en op een paar lange houten telefoonpalen werd een 'peertje' gemonteerd. Meestal werden de krulbollen meegeleverd door de bierbrouwer. Deze bollen gingen van kermis naar kermis, en waren meestal van slechte kwaliteit. Ze werden alleen door de kermisgangers gebruikt. Wie echt kwam om aan wedstrijden mee te doen bracht zijn eigen bol mee. — (INTERVIEW MET ROBERT MATTHYS DOOR ERFGOEDCEL MEETJESLAND, 14 AUGUSTUS 2006.)

4.2. KRULBOL IN HET BLOED

Krulbol is de ultieme familiesport. Iedereen, jong en oud, kan zich toeleggen op krulbol. Bovendien kan het spel in groep of in de familie gespeeld worden. Het is dan ook niet verwonderlijk dat er in de loop der jaren heuse krulboldynastieën zijn ontstaan. Families waarvan grootvader, vader, moeder en de kinderen bollen, zijn geen uitzondering. Vaak vind je binnen deze families echte prijsbeesten.

Firmin Van Durme. Oosteeklo. Geboortjaar 1928:

Gestimuleerd door de verheven bolderscapaciteiten van vader Staf kreeg hij al vroeg de imponerende smaak der krulbol te pakken. Pas na zijn huwelijk kwam de verbondenheid met het bolspel definitief tot uiting. Een begin van diepe sporen in de bolderswereld. Firmin stamt af uit een rasechte boldersfamilie. Zoon Luc is daarvoor sprekend bewijs van. — (ALGEMEEN BOLDERSBLAD, 1980, N. 7)

In 1987 zei Luc over het indrukwekkende palmares van zijn vader:

Als Firmin al zijn truien aantrekt, kan hij een spelleken op de Noordpool gaan spelen. — (ALGEMEEN BONDSBLAD V.K.B. 1987, N. 6.)

Ondertussen heeft zijn zoon Luc ook een indrukwekkend palmares bijeen gebold. In *Boldersleven van september 2000* schrijft men over Luc:

Waar men langs Vlaamse wegen komt, komt men Luc Van Durme tegen, geladen met zijn bol, weet hij overal naar de bollingen zijn weg te vinden. Onlangs vroeg ik hem of hij nog weet welke grote prijzen er allemaal op zijn palmares stonden; 'bij benadering zullen dat er wel eens 110 worden, zegt hij, zo doodgewoon. — (BOLDERSLEVEN, SEPTEMBER 2000)

Walter Bauwens. Tervenen (Ertvelde). Geboortjaar 1963:

Van mijn 13 jaar bol ik. Het werd beoefend in de buurt op een binnenbaan. Ik ben dan meegetrokken met mijn vader. Vroeger bolde ik als recreant, maar sinds kort speel ik ook wedstrijden. Ik ga dan mee met mijn zoon. Bij ons is het een beetje omgekeerd. De zoon leert het de vader. Mijn zoon is begonnen aan zijn 10 jaar. Hij bolt nu meer dan ik. Mijn dochter gaat ook mee naar de jeugdbollingen. Tegenwoordig is er redelijk veel jeugd in de buurt die krulbolt, ze bollen dus samen met hun vrienden. Ook mijn vrouw bolt, maar in mindere mate.

— (INTERVIEW MET WALTER BAUWENS DOOR ERFGOEDCEL MEETJESLAND, 21 SEPTEMBER 2006)

5. EEN WERELDJE APART

WERELDKAMPIOENSCHAP KRULBOL.
1967.
FOTO VIA JACKY DE CEUNINCK.

60 JAAR JUBILEUM MET ORKEST.
DE LUSTIGE BOLDERS VAN ERTVELDE.
CA. 1960.
FOTO VIA MADELEINE GEIRNAERT.

FRANS ZOU ZIJN ZIEL VERBOLLEN.
IN: MEETJESLANDS BOLDERSBLAD.
1973.

Krulbolders beoefenen een sport, maar voor velen betekent krulbol veel méér dan dat. Krulbol is een mix van ontspanning, vriendschap en competitie. Alle bolders samen vormen een soort subcultuur in het Meetjesland. Een wereld apart, waar men een eigen taal spreekt en eigen gewoonten hanteert. Bolders en hun familie kennen elkaar vaak van jongs af aan. De spelers zien elkaar wekelijks, soms dagelijks en meer dan eens drinken ze samen een pint. Bolders vieren samen overwinningen of delen het verlies. Er wordt gereisd naar het rolle bolle in Amerika. Feesten kunnen ze als de beste, met als hoogtepunt op de kalender het jaarlijkse kampioenenbal. En soms wordt er al eens getrouwd binnen het kleine bolderswereldje. Plezier maken of ruzie maken; het hoort er allemaal bij. Kortom: krulbol is een levensstijl.

De contactblaadjes zijn het cement van het verenigingsleven. Voor velen betekent het lezen van 'Het Boldersblad van de VKB' van de Vlaamse Krulbolbond of 'Boldersleven' van de Belgische Krulbolbond een belangrijk bindmiddel. Korte interviews met winnaars, het verloop van de wedstrijden en natuurlijk de plaats en data van volgende bollingen en evenementen: je leest het er allemaal in.

De redactieploegen zelf beseffen ook dat ze een belangrijke rol spelen binnen de krulbolwereld. Zo stelde men in het 'Algemeen Boldersblad' van 1980: Een aantal jaren terug, toen waren de bolders nog totaal vreemd van elkaar, er was geen leiding, geen Boldersblad, niemand wist iets af over bollingen, het speelde zich gewoonlijk af op gemeentelijk vlak. — (ALGEMEEN BOLDERSBLAD. 1980. N. 25)

Het begon op 11 juli 1967, ter gelegenheid van een trofeebolling bij Gerard Cauwels. André Trenson nam het initiatief en Gerard Cauwels was de drukker. Het eerste blaadje telde slechts drie exemplaren en werd gratis uitgedeeld. De maand erna kon men zich abonneren en meteen waren 123 bolders ingeschreven. Het contactblaadje heette aanvankelijk 'Meetjeslands Boldersblad', in 1976 wijzigde de naam in 'Algemeen Boldersblad'. Met de oprichting van de VKB wijzigde 'Algemeen Boldersblad' in het 'Algemeen Bondsblad van de VKB'. In 1990 wijzigde de naam in 'Het Boldersblad van de VKB'. Toen de BKB eind 1987 het levenslicht zag, werd ook 'Boldersleven' onder de doopvont gehouden.

5.1. BKB EN VKB: EENHEID IN VERSCHIEDENHEID

Uit de contacten tussen de bolders en de clubs ontstonden diverse competities. De Zomertrofee, de Wintertrofee en de Beker van het Westen waren de belangrijkste. De Zomertrofee dat voor de eerste maal werd ingericht in 1967 werd op buitenbanen gespeeld. De Zomertrofee was over zestien wedstrijden gespreid, telkens in een andere gemeente van het Meetjesland of de Kanaalzone van Gent. De bollingen van de Zomertrofee vingen aan begin mei en eindigden begin augustus. Vanaf 1972 werd de eerste Wintertrofee georganiseerd. De Wintertrofee, op binnenbanen gespeeld, was een competitie over tien wedstrijden die zich afspeelde in de gemeenten ten oosten van Eeklo. De Beker van het Westen, werd gespeeld in de gemeenten ten westen van Eeklo.

Uit die competities zijn de huidige bonden ontstaan. Enerzijds de Vlaamse Krulbolbond (VKB) die ontstond uit de Zomertrofee. Anderzijds groeide de Belgische Krulbolbond (BKB) uit de Wintertrofee. Bij het ontstaan van de BKB en het daarbij horende contactblad 'Boldersleven' stelden ze: wij maken van onze bond een glazen huis, waar iedereen kan en mag binnenkijken. — (BOLDERSLEVEN, JANUARI 1988).

De BKB verenigt veelal clubs uit de regio Waasland, Groot Gent, de Kanaalzone en het Meetjesland. 32 clubs zijn aangesloten bij de BKB. De VKB telt 17 aangesloten clubs. Midden de jaren 1950 heeft André Trenson de Vlaamse Vereniging voor Bolsporten (VVB) opgericht. Dit kleine broertje trachtte voorlopig zonder succes een nationale erkenning en subsidies voor krulbol te bekomen.

Ondanks een eigen competitie hebben de BKB en de VKB een actief samenwerkingsverband: de reglementen, belangrijke wedstrijden en demonstraties worden op elkaar afgestemd.

5.2. KAMPIOENEN BIJ DE VLEET!

Het begon in het jaar 1955, toen Van der Jeugd in de Moerwege in Adegem een bolling inrichtte met 20.000 frank prijzen. Het werd al meteen een succes: niet minder dan 504 deelnemers! Op dat moment werd de basis gelegd van wat later 'de feestdag van de bolders' zou worden.

In 1966 mocht in de Moerwege niet meer gebold worden, zodat een verhuis naar de Kapelledreef in Adegem zich opdrong. Vanaf dan nam André Trenson, samen met enkele vrienden, de organisatie over. Het werd een wedstrijd die de officiële benaming 'Wereldkampioenschap Krulbollen' kreeg: een bolling die tot de verbeelding sprak en die iedere bolder in zijn carrière graag eens wilde winnen. Na verloop van tijd groeide het wereldkampioenschap uit tot een echt volksfeest. Er ontstond een vriendschappelijke, zelfs familiale band tussen de spelers uit de boldersgewesten. 1984 was het recordjaar met maar liefst 867 deelnemers.

— (ALGEMEEN BONDSBLAD, V.K.B. JULI 1989.)

Ondertussen zijn er twee wereldkampioenschappen op enkele kilometers van elkaar. In Adegem wordt het wereldkampioenschap door de VVB georganiseerd. Op dezelfde datum, op 21 juli, wordt er ook in Ursel een wereldkampioenschap georganiseerd door de VKB. Kampioenen bij de vleet!

Er is ook nog het Belgisch Kampioenschap dat sinds 1988 jaarlijks door de BKB georganiseerd wordt in Evergem-Doornzele. De Belgische kampioenen kun je herkennen aan hun truitje met de bekende tricolor, of de Belgische driekleur. Een wereldkampioen krulbol draagt op zijn beurt de regenboogtrui. Maar vergis je niet! Niet elke regenboogtruiwinnaar is daarom meteen ook een krulbolder... De regenboogtrui werd immers overgenomen van een andere sport: ook de wereldkampioen wielrennen draagt hetzelfde truitje.

Hoewel je hen tegenwoordig minder en minder tegen het lijf loopt zijn er nog steeds koningen en keizers in het Meetjesland. De koningen en de keizers zijn echte kampioenen-krulbolders. Een bolder wordt in zijn club tot koning gekroond na het winnen van de jaarlijks terugkerende (koning)bolling man tegen man. Ze spelen daarbij met twee bollen. De koningbolling vond je vooral bij Knesselare, Assenede en Merendree. In de regio rond Maldegem en Eeklo wordt een bolder koning als hij het hoogste scoort in het jaarlijkse puntenklassement. Een keizer is een koning in het kwadraat. De bolder moet immers twee of drie opeenvolgende jaren koning zijn vooraleer hij die eer krijgt.

BOLDERSCLUB DE PLUIM.
FOTO JELLE VERMEERSCH.
2006.

5.3. ENKELE BOLDERSCLUBS ONDER DE LOEP

'De Lustige Staakbolders' in Kluizen, 'De Pluim' in Oosteeklo, 'Nooit verlegen' in Wachtebeke of de 'Driesbolders' van Doornzele; het zijn maar enkele van de bestaande boldersclubs van het Meetjesland. Nog steeds hebben die clubs een belangrijke rol in de krulbolsport. Waar de oude clubs, bijvoorbeeld De Moedige Bolders van Bassevelde, verbonden waren aan cafés, staan de clubs nu veel meer op zichzelf. Denk maar aan de Vliegpleinbolders bij het Trensonstadion in Adegem.

Het is pas vanaf de jaren 1980 dat overkoepelende organisaties, zoals de Belgische en de Vlaamse krulbolbond, opduiken. De krulbolwereld was vroeger dus, meer nog dan vandaag, geconcentreerd rond de clubs. In clubverband je geliefde sport beoefenen werkt het samenhorigheidgevoel in de hand. Vooral tijdens de wintermaanden, wanneer er op de binnenbanen wordt gespeeld, zijn de boldersclubs plaatsen waar je grote krulbolbedrijvigheid aantreft.

5.3.1. ALBERT DE FRUYT EN HET VERHAAL VAN BOLDERSCLUB 'BLIJF JONG' TE ZOMERGEM

Albert De Fruyt heeft als ere-voorzitter van de Belgische Krulbolbond zijn sporen nagelaten in de krulbolwereld. Hij heeft een hart voor krulbol en het is dan ook niet verwonderlijk dat hij mee aan de basis ligt van één van de bolderclubs van het Meetjesland. Hier vertelt hij het persoonlijke verhaal rond het ontstaan en de ontwikkeling van 'Blijf Jong', een boldersclub van bijna veertig jaar jong.

In het dorp Zomergem werd er eerst in de schuur van een melkboer gebold. Daar speelden we op twee bolbanen. Op een morgen is tussen pot en pint boldersclub 'Blijf Jong' opgericht. Over de naam waren we het eerst niet echt eens. De ene wilde 'Micky Mouse', de andere 'The Flintstones' tot we uiteindelijk 'Blijf Jong' kozen.

'Blijf Jong' bestaat volgend jaar al veertig jaar. Op een gegeven moment zat de club in de problemen. We waren ons lokaal kwijt geraakt en de voorzitter was opgestapt. Ik ben dan op de begrafenisondernemer, Albert Van de Velde, toegestapt. Vanaf 1977 is hij de voorzitter, al bijna dertig jaar lang. Een lokaal vinden was niet gemakkelijk. Links en rechts hadden we al wat rondgereden. Albert Van de Velde stond mij dan soms op te wachten tot ik van mijn werk thuis kwam om te zoeken naar een bolbaantje. Een tijdje bolden we bij zijn moeder, maar dat heeft niet lang geduurd. In de Azaleastraat bij het zwembad konden we uiteindelijk in een oude en ongebruikte kiekenhangar terecht. Op 15 augustus 1983 is het lokaal volledig afgebrand, wij waren er die nacht aan het bollen. De vlammen

sloegen door het dak en enige tijd later vlogen de dakplaten over héél de straat. Bovendien was er al eens een brand geweest, wat toch verdacht was. De brand was een droevige zaak.

Sindsdien zit 'Blijf Jong' op de huidige locatie. Een dertigtal clubleden hebben op enkele maanden tijd een oud naaiatelier, dat tijdens de Tweede Wereldoorlog nog door de Duitsers gebruikt was voor soepbedelingen, omgebouwd tot bolbaan. In oktober 1983, slechts enkele maanden na de brand, werd er terug gebold in Zomergem.

— (INTERVIEW MET ALBERT DE FRUYT DOOR ERFGOEDCEL MEETJESLAND, 30 MEI 2006)

5.3.2. DE MOEDIGE BOLDERS VAN BASSEVELDE

Vroeger maakten de boldersclubs deel uit van het sociaal weefsel in het dorp. Een mooi voorbeeld is de club 'De Moedige Bolders' van Bassevelde. In bijna iedere wijk van Bassevelde werden bollingen ingericht. In 1920 nam Edmond Bauwens zijn intrek in het cafeetje aan het einde van de Rozemarijnstraat. Hier werd veel gebold langs het weggetje naar de Kaprijkestraat en op de bolbaan van het achterhof. De expansie van de bolsport was in de jaren twintig en dertig van de vorige eeuw zo groot dat die éne bolbaan niet meer kon volstaan. Daarom klopte men aan bij brouwer Alderweireld om op het achterhof een boltent te zetten. En hij stemde in. De tent was juist lang genoeg voor twee banen. Op 24 juli 1932 werd zo de boldersclub 'De Moedige Bolders' geboren.

Het reglement van de club luidde: Ieder jaar zal onherroepelijk op tweede Paasdag een koningbolling worden gehouden. Al deze bollingen werden gevolgd door een huldebolling met vooraf een receptie op het gemeentehuis. Met muziek op kop, gevolgd door Fred Bruggeman met zijn plankje met opschrift Meetjesland Bakermat der Bolders, ging het langs de bevlagde Rozemarijnstraat onder spandoeken Leve de kampioen naar Edmond Bauwens. In 1970 sloot Edmond Bauwens na 38 jaar dienst zijn café. De jaren daarop werd minder en minder gebold in Bassevelde. Veel bolders werden gaaischutters. — (ALGEMEEN BOLDERSBLAD, 1982, N. 21)

Het lokaal van de 'Moedige Bolders' in Bassevelde werd wel nog jaren uitgebaat door Alfons Bultiauw en zijn vrouw Christiane totdat het definitief de deuren sloot in november 1988. — (BOLDERSLEVEN, NOVEMBER 1988)

DE GROOTSTE WEDSTRIJD UIT
DE GESCHIEDENIS VAN DE KRULBOLSPORT.
IN: MEETJESLANDS BOLDERSBLAD,
1975.

6 AUGUSTUS 1950!

De bolders die er bij waren zullen het zich herinneren als de dag van gisteren. De anderen hebben er ongetwijfeld al eens van gehoord: de jubileumviering van Jozef De Pauw, veldwachter van Bassevelde tussen 1939 en 1962, en 40 jaar bolder in 1950. Een volledig dagprogramma werd uitgestippeld. De jubilaris werd thuis afgehaald door onder meer de Koninklijke harmonie en leden van de boldersclub 'De Moedige Bolders'. Vandaar ging het in stoet naar de kerk. Na de mis was er een feestelijke optocht naar het gemeentehuis, waar een officiële ontvangst met feestrede volgde. Onderweg legde men bloemen aan het monument van de oud-strijders. De bijhorende jubileebolling bracht het grootste aantal bolders ooit samen. Achiel De Pauw was secretaris van het Trofeebeestuur en vertelt over deze formidabele dag en de voorbereiding ervan:

Iedere straat of wijk in Bassevelde had zijn wijkmeester. De wijkmeester trok van deur tot deur met een inschrijvingslijst. Er werd een ophaling van 10.000 frank geregistreerd. Enkele weken voor de prijskamp reden de Basseveldse bolders elke zondag per auto met luidspreker de omliggende gemeenten af, tot Knesselare en Lovendegem. Op de bewuste dag lagen niet minder dan 100 bolbanen verspreid langs beide zijden van de Dorpsstraat, op het dorp zelf en in de Boekhoutestraat. Het werd een ware overrompeling... 1.017 bolders. Als je weet dat er in die tijd nog niet veel auto's bestonden... Honderden kwamen met de fiets, maar sommigen schrokken er niet voor terug de tocht naar Bassevelde te voet af te leggen, met de ongeveer 4 kg. zware bol in een zakje of op de schouder. Een onvergetelijke dag, niet enkel voor de bolsport maar tevens voor gans Bassevelde wiens bevolking genoot van die boldersinvasie. Diep in de avond werden de bolders op het dorp samengebracht en speelde de laatste fase van de wedstrijd zich af aan het café van Raymond Zele. De nooit te vergeten overwinning ging om kwart voor vier 's morgens naar de ploeg van Lucien Hautekeete uit Assenede. Edmond Bauwens, de cafébaas van de Rozemarijnstraat zei: 'iedereen had de handen vol en die dag werden alle records bieruitgieten geklopt!

— (DE EECLOONAAR, 14 NOVEMBER 1975)

6. BOLSTERS ALLER LANDE ...

KRULBOLSTER.
FOTO JELLE VERMEERSCH.
2006.

6.1. VROUWEN OP DE BANK

Krulbol werd voor het midden van de twintigste eeuw uitsluitend door mannen beoefend. In de liederen, gedichten en archivalia komt niet één vrouwelijke krulbolder voor. De aard van het spel en het competitieve karakter ervan zorgden er lange tijd voor dat krulbol niet echt weggelegd was voor vrouwen. Het werd trouwens meestal gespeeld op café of op straat.

Slechts de laatste decennia, en niet zonder moeite, hebben de dames hun plaatsje weten te veroveren in de krulbolwereld. Wellicht leerden veel vrouwen het spel kennen, net zoals de mannen, toen ze kind waren. Maar de bolderscarrière eindigde vroeg: als kind of bij een huwelijk.

Wanneer de vrouwen dan toch van de partij waren, was dat aanvankelijk als steunend lid: ze werkten dan bijvoorbeeld aan de bar tijdens wedstrijden. De vrouw had dus eerst een rol als toeschouwer en als steun voor manlief. Dit getuigt ook Mariette De Craene. — (INTERVIEW MET MARIETTE DE CRAENE DOOR ERFGOEDCEL MEETJESLAND. 13 JULI 2006.)

In het Algemeen Bondsblad van september 1988 schrijft een reporter over de carrière van Liliâne Voet:

Bij vader heeft U op zevenjarige leeftijd leren bollen, op een baantje bij de ouderlijke hoeve. Verder ging dat niet. De mogelijkheid zat er toen niet in voor vrouwen om deze sport in competitie te beoefenen. Ten ander op 18-jarige leeftijd liep Odriel (haar echtgenoot) reeds achter haar aan, en was van bollen geen sprake meer. — (ALGEMEEN BONDSBLAD, V.K.B. SEPTEMBER 1988)

Over Jeroom Overmeire en zijn vrouw Rosanne spreekt men als volgt:

Dit jaar speelde hij een uitzonderlijk kampioenschap. Hij had bij iedere clubbolling zijn mascotte mee. Zijn vrouw Rosanne stond achter de toog, als een stille supporter, en daarnaast komt nog het grote voordeel dat er aan het thuisfront geen krakeel ontstaat ondanks het late uur, want ze hebben het beiden allemaal meegemaakt. — (ALGEMEEN BONDSBLAD, V.K.B. APRIL 1990)

6.2. VROUWEN STAAN HUN MANNETJE

Vanaf de late jaren 1960 vond, net zoals in andere geledingen van de maatschappij, de emancipatie ingang in het krulbollen. Langzamerhand kregen vrouwen toegang tot het spel. En ook de spelregels werden hieraan aangepast. Vrouwen spelen in principe mee met de mannen, één vrouw wordt per ploeg geloot. Zolang er groepen met vrouwen meespelen, worden deze ploegen tegen elkaar uitgeloot.

Aanvankelijk werden de dames niet echt aanvaard in het wedstrijdgeburen. De mannen mopperden meer dan eens als er een vrouw werd geloot in hun ploeg. Vrouwen getuigen dat ze vooral in de beginjaren tweemaal zo hard hun best moesten doen als de mannen. Vrouwen werden fel vergeleken met de mannelijke bolders. Dames op hun beurt lieten wel eens een klacht vallen dat de bollingen te lang duurden.

Bernice Van Den Berghe:

In Rieme begon het boldersavontuur. Aanvankelijk liep het niet van een leien dakje. Doorbreken als vrouw is in het begin moeilijk. Je voelt het: de meeste mannen hebben je liever in het kamp van de tegenpartij, want in hun ogen ben je een gemakkelijk klusje. Je zet door. En met de overwinningen groeit de achting bij de bolders. Ze spreken niet meer van een gemakkelijk klusje, maar van een moeilijk te omzeilen klip. — (ALGEMEEN BONDSBLAD, V.K.B. FEBRUARI 1990)

Bij Denise Loete begon haar carrière laat:

Ik werkte tot mijn 36ste in Textilia in Waarschoot. Om nadien enig verzet te hebben heb ik voor het bollen gekozen. Dat is nu ongeveer 12 jaar geleden. In het Plezant Kliekske bij Yvette Verbiest, een club voor uitsluitend vrouwen en meer dan dertig leden, bolde ik 2 maal kampioene en 4 opeenvolgende jaren was ik koningin. — (BOLDERSLEVEN, OKTOBER 1992)

Vrouwen hebben anno 2006 hun stempel gedrukt op krulbol. Bijna één op vijf krulbolders is een vrouw. Uit onderzoek van L. Rottiers naar de sociale en culturele dynamiek van volkssporten is gebleken dat de vrouwen een stukje jonger zijn dan de mannelijke spelers. De dames vormen dus -samen met de jongeren- de toekomst van krulbol. Maar bovenal spelen ze goed, en zijn ze geduchte tegenstanders!

MADELEINE GEIRNAERT
EN MARIA VEREECKE.
BOLDERSCLUB 'DE LUSTIGE BOLDERS'
VAN ERTVELDE.
CA. 1960.
FOTO VIA MADELEINE GEIRNAERT.

7. HET JARGON VAN DE BOLBOANE

DOOR JOHAN TAELEMAN

Krulbol is bij uitstek een Meekjeslandse volkssport. Daardoor kent de krulbolsport een eigen jargon binnen het Meekjeslandse dialect. De krulbolterminologie is een reservoir van dialectwoorden die buiten het bolspel vaak al lang niet meer worden gebruikt. Het is zo specifiek dat dikwijls alleen ingewijden de krulboltaal begrijpen. Enthousiastelingen die vol moed hun eerst krulbol wensen te bollen, kunnen beter eerst onderstaand overzicht onder de loep nemen.

HET SPEELVELD

In het Meekjesland spelen de bolders op een **bolboane**. Aan elke end van de boane staat er een **stoake** of ne **stek**. Voor de veiligheid staat er achter de staak een houten afsluiting die in het Meekjesland niet minder dan drie benamingen heeft: den **dender**, **'t gelend** en den **tuin**.

DE BOL

De bol zelf (ongeveer 4 kg) heeft een grote en een kleine kant, want ze is aan de ene kant altijd wat meer **afgedraaid** dan aan de andere kant. Hoe groter het verschil, hoe meer een bol **trekt**. Hoe minder de twee kanten verschillen, hoe rechter een bol **loopt**. De meest afgeronde kant heet ook de **keer**. Normaal valt een zacht rollende bol **opkeer** (op haar kleine kant) maar door een kleine oneffenheid of een hindernis kan ze ook vankeer vallen (op haar grote kant) Het loopvlak van een bol heet de **loop** of ook wel eens de **snee**.

In zachtere grond kun je het spoor van de bol gemakkelijk volgen: dan zie je den **tree** of de **zepe**.

HET SPEL

Bij een krulbolspel zijn er twee **pelotons** van twee of meer man. Bij het loten voor **maats** kun je **goed** of **slecht gemaaktst** zijn. Voor de samenstelling van de twee ploegen kan er ook **geheulend** worden (A.N. met elkaar **heulen** = samenspannen).

Iedere ploeg heeft nen **opgoander** of een voormaat, die zich zo dicht mogelijk bij de staak probeert te bollen. Leunt zijn bol op de staak (dus uitstekend gebold), dan **staat** de bol op de staak. Men spreekt ook van nen **hoed**, of (als de bol tegen de voorkant van de staak staat) een **plakkeberd**.

Als een bol van de **tegenmaats** te dicht bij de staak ligt, kan een **schutter** proberen die bol weg te **schieten**. Men kan er ook veel zachter recht naartoe rollen; dat noemt men ne **rechttop**. Er zijn nog andere manieren van schieten: heel hard schieten waarbij (binnen de reglementaire afstand) maar één keer grond wordt geraakt, heet **stekken**.

Bij het **druppen** wordt de bol hoger maar zachter in de lucht gegooid. Gebeurt dat heel precies, dan heeft de schietbol veel kans om een op de weg te schieten bol te blokkeren en dus het dichtst te blijven liggen: dat is nen **blijver**.

Bolders weten dat ze nooit over hun **mete** (= lijn) mogen staan. Schutters die met nen **aanloop** schieten, zullen altijd eerst hun **mete trekken**.

Een (bol)spel verloopt in een aantal beurten of **enden**. Bij elke **end** speelt elke deelnemende bolder natuurlijk maar één keer. De ploeg die een beurt wint, mag zeggen dat hij (den) **end heeft**. Hij mag dan volgens de uitslag één, twee of meer bollen **tekenen**. Meestal wordt er naar 9 (bij wedstrijden) of naar 12 punten (bij vriendenmatches) gespeeld. Op bolwedstrijden (**bollingen** of **prijskampen**) gaat het winnende peloton door naar de volgende ronde (**ze blijven aan**), de verliezers zijn **afgebald**. De ploeg die het langst overleeft, **heeft den eersten gebold**. Proficiat en santé!

Bijna alle woorden in bovenstaand overzicht spreken voor zich. Toch verdienen er een drietal wat meer taalkundig commentaar: de woorden voor de houten afsluiting achter een bolbaan.

TUIN

Dit is een oeroud Germaans woord en betekende aanvankelijk 'afsluiting, omheining' (zie nog het Duitse **Zaun** = omheining). Later heeft dat woord nog een tweede en zelfs een derde betekenis gekregen: 'datgene wat omringd is' (zie het Algemeen Nederlands tuin in de betekenis van moestuin, waarbij de omheining moest dienen om loslopende dieren erbuiten te houden) en ten slotte 'nederzetting die voor de veiligheid omringd is door wallen, muren e.d.', dus 'een stad' en zo belanden we bij het Engelse **town**.

Maar het is wel heel merkwaardig dat precies in het Meetjeslandse bolspel tuin in z'n oorspronkelijkste/oudste betekenis bewaard gebleven is.

Nog een toemaatje: in onze overbekende **lochtink** zit eveneens het oude woord tuun (in de tweede betekenis : 'omheind perceeltje'). In het oud Nederlands bestond de samenstelling **look+tuun** = hofje voor look (en dat was vroeger het woord voor allerlei keukengroenten zoals bieslook, ajuin, radijzen en prei). In latere tijden evolueerde look+tuun tot **lochtink**.

GELEND

Ook dit is een heel oud woord, dat in het Nederlands nog enigszins te herkennen is in de uitdrukking 'de belendende (= aanpalende) percelen'. In het oud Nederlands bestond er een werkwoord **lenden** of **belenden**, met de betekenis 'een stuk land afperken'. Het voorvoegsel ge- kan in het Nederlands verwijzen naar het middel waarmee men iets doet : zo b.v. in geschut = middel om mee te schieten en ook in geweer = middel om zich mee te verweren. Dus **gelend** betekende oorspronkelijk 'het middel om iets (in ons geval een bolbaan) te belenden = afperken'.

DENDER

Hier zouden we kunnen vertrekken van het werkwoord **denderen**, aangezien een schietbol tegen het houten staketsel **dendert**, maar dat overtuigt me niet echt. Ik vermoed dat we moeten gaan zoeken naar een oude betekenis van het woord **den** (niet in de zin van een naaldboom). In onze dialecten en in oude teksten vinden we den o.a. terug in de betekenis 'staak, balk of plank waarop een luik rust' (o.a. in een tekst van 1637) en deze betekenis sluit beter aan bij wat een dender in het bolspel is. Onze woordenboeken van het oudere Nederlands verwijzen ook naar een werkwoord **dennen** met de betekenis 'van luiken voorzien' en dan zijn we wel heel dicht bij onze **dender**: de installatie die een bepaalde ruimte (in ons geval de bolbaan) met luiken of planken afperkt.

Deze drie voorbeelden tonen duidelijk aan dat in de woordenschat van onze traditionele volkssporten vaak nog oude taalpareltjes overleven die uit het 'gewone' taalgebruik al lang verdwenen zijn.

8. KRULBOL IN GEVAAR?

MEISJE.
FOTO JELLE VERMEERSCH.
2006.

Les amateurs du jeu de boules ont considérablement diminué, dans la classe aisée du moins, depuis l'introduction des jeux exotiques, tels que le football et le lawn-tennis, auxquels la mode oblige nos jeunes gens à se livrer aujourd'hui. — (MÉDAILLES GANTOISES MODERNES, 1828. DANS : LA FLANDRE LIBÉRALE. 16 DÉCEMBRE 1907.

VLIEGENDE BLADEN. UGENT. JOUEURS DE BOULES)

In 1907 schrijft 'La Flandre Libérale' dat het (krul)bolspel in gevaar is. 100 jaar later, anno 2006 hoor je nog steeds dezelfde stemmen. Krulbol is inderdaad een sport in gevaar. In de steden is krulbol -op een paar uitzonderingen na- verdwenen en het aantal krulbolspelers is de laatste twintig jaar met de helft gedaald. De spelers worden ouder en de jongeren vinden niet altijd de weg naar de bolbaan. Het is een pessimistische noot in een mooi verhaal.

Toch stellen we vast dat krulbol leeft en dat er voor deze sport een mooie toekomst in het verschiet ligt. De beoefenaars zijn verknocht aan de sport en ze spelen het met hart en ziel. Daarnaast nemen de krulbolbonden en de gemeenten in het Meetjesland kleine of grote initiatieven om krulbol te bevorderen. Waar bolbanen verdwenen, worden de laatste decennia weer baantjes aangelegd.

De Belgische Krulbolbond en VlaS, Vlaamse Traditionele Sporten vzw, werkten de laatste jaren een programma uit om jongeren en recreanten aan te trekken, bijvoorbeeld door initiaties in krulbollen aan te bieden. Tegenwoordig worden jongeren dus terug gestimuleerd om de krulbol in de hand te nemen. Er worden bollingen voor jongeren ingericht. Tervenen wordt als dé bolderschool van het Meetjesland beschouwd. De jongeren uit de buurt halen er hun hart op en ze vinden toegang tot de wedstrijden buiten de wijk zelf. — (INTERVIEW MET WALTER BAUWENS DOOR ERFGOEDCEL MEET-

JESLAND. 21 SEPTEMBER 2006)

We besluiten dan ook met een optimistische noot.

Een spel waar het geslacht, de leeftijd en de achtergrond van de spelers geen betekenis heeft, is verrijkend voor een gehele leefgemeenschap. Het blijft bij uitstek een sociale sport waar iedereen zijn plaatsje en plezier kan vinden. Net daarom heeft krulbol een toekomst binnen (en buiten) het Meetjesland.

BOLLEN AAN DE STAAK.
FOTO JELLE VERMEERSCH.
2006.

BIBLIOGRAFIE

UITGEGEVEN BRONNEN

AELBREGTSE M.A. BOLSPEL EN PALEN AAN DE GRENS BELGIË – NEDERLAND. *In: Oostvlaamse Zanten, n. 50. pp. 222-225. De Eecloonaer, 14 november 1975.*

DE SMET M. STAAKBOLLING MET DE KRUL(LE)BOL EEN EEUWENOUDE VOLKSSPORT. *In: Ambachten. Over den Vier Ambachten. 750 jaar Keure, 500 jaar Graaf Jansdijk. n. 34. pp. 1049-1060.*

DE VROEDE E. BALL AND BALL GAMES IN THE LOW COUNTRIES: PAST AND PRESENT. *In: Homo Ludens 6. 1996. pp. 38-70.*

DE VROEDE E. HET GROTE VOLKSSPORTENBOEK. *Leuven. Davidfonds. 1996. 120 p.*

s.n. Den Lof der Bolders. Een gedicht van 1885. *In: Biekorf. n. 67. pp. 368-369.*

GEERTS K. DE SPELENDE MENS IN DE BOERGONDISCHE NEDERLANDEN (VLAAMSE HISTORISCHE STUDIES 4). *Brugge. Genootschap voor Geschiedenis. 1987.*

G.V.D. EEN OUD BOLDERSREGLEMENT. *In: Ons Meetjesland. n. 3. pp. 37-38.*

REESINCK H. JEU DE BOULES. *Een document voor de liefhebber. 2002. 176 p.*

VANWILDERODE H. BOLSPLEN IN OOST-VLAANDEREN. *Brussel. Bloso. 1982. pp. 16-41.*

VANDERGHOTE P. BOLSPLEN IN WEST-VLAANDEREN. *Brussel. Boso. 1979. pp. 26-36.*

VAN DER LINDEN R. HET BOLSPEL IN VLAANDEREN. VROEGER EN NU. *Tielt. Lanno. 1966. 272 p.*

VLaS. FOLDERMAP VOLKSSPORTEN. *VlaS. Brugge. 2006.*

ONUITGEGEVEN BRONNEN

BELGISCHE KRULBOLBOND. REGLEMENTEN EN SPELREGELS. *Raad van Bestuur BKB. Aangepast 20-01-2004. Onuitgegeven. 17 p.*

BELGISCHE KRULBOLBOND. HET AANLEGGEN VAN EEN KRULBOLBAAN. BKB. *s.d. Onuitgegeven. 3 p.*

DE MUYNCK A. DE WOORDENSCHAT VAN HET KRULBOLSPEL IN OOST-VLAANDEREN. *Gent. Rijksuniversiteit Gent. (Onuitgegeven Licentiaatverhandeling Germaanse filologie). 1981. 309 p.*

DE VROEDE E. en **RENSON R.** TRADITIONAL GAMES IN FLANDERS: STATE OF THE ART. *Centrum voor Sportcultuur & Faculty Kinesiology and Rehabilitation Sciences. KULeuven. 2006. 9 p.*

ROTTIERS L. SOCIALE EN CULTURELE DYNAMIEK VAN VOLKSSPORTEN. *1982-2002: Krulbol, gaaibol, pierbol, golfbiljart, liggende wip en schuifbakschieten.*

BIJDRAGE TOT DE VLAAMSE VOLKSSPORTDOSSIERS. Leuven. KULeuven. *(Onuitgegeven licentiaatverhandeling lichamelijke opvoeding). 2003.*

TIJDSCHRIFTEN VAN DE BOLDERS

ALGEMEEN BOLDERSBLAD. *Tweewekelijks. 1976 – 1979 onder de redactie van A. Versyp. Evergem.*

ALGEMEEN BOLDERSBLAD. *Tweewekelijks. 1979 – 1987 onder de redactie van A. Trenson. Adegem.*

ALGEMEEN BONDSBLAD VKB. *1988-1990 onder de redactie van A. Trenson. Adegem.*

BOLDERSLEVEN. *Maandblad. Officiële uitgave van de Belgische Krulbolbond onder redactie van Albert De Fruyt. 1988-2000.*

HET BOLDERSBLAD VAN DE VKB. *Maandblad onder de redactie van A. Trenson. Adegem. 1991-1997.*

MEETJESLANDS BOLDERSBLAD. *Twee wekelijks onder redactie van Etienne de Baets. Eeklo. 1969-1976.*

MONDELINGE BRONNEN

INTERVIEW MET ALBERT DE FRUYT DOOR ERFGOEDCEL MEETJESLAND. *30 mei 2006.*

INTERVIEW MET DENIS VAN VOOREN DOOR ERFGOEDCEL MEETJESLAND. *1 juni 2006.*

INTERVIEW MET WALTER BAUWENS DOOR ERFGOEDCEL MEETJESLAND. *21 september 2006.*

INTERVIEW MET MARIETTE DE CRAENE DOOR ERFGOEDCEL MEETJESLAND. *13 juli 2006.*

INTERVIEW MET MARCEL DE ROO DOOR ERFGOEDCEL MEETJESLAND. *25 september 2006.*

INTERVIEW MET ROBERT MATTHYS DOOR ERFGOEDCEL MEETJESLAND. *14 augustus 2006.*

INTERNET

BELGISCHE.KRULBOLBOND.VZW.IN.EVERGEM.BE

NL.WIKIPEDIA.ORG/WIKI/REGENBOOGTRUI

NL.WIKIPEDIA.ORG/WIKI/POKHOUT

WWW.VLAS.BE

WWW.SPORTIMONIUM.BE

WWW.TOERISMEMEETJESLAND.BE

WWW.ERFGOEDCELMEETJESLAND.BE

ARCHIEFBRONNEN

MÉDAILLES GANTOISES MODERNES. *1828. La Flandre Libérale. 16 décembre 1907. Vliegende Bladen. UGent. Joueurs de Boules.*

AFFICHE. DE WARE BOLDERS. *1879. Vliegende Bladen. Universiteitsbibliotheek Gent. F I 82(18). Joueurs de Boules.*

BEELDVERANTWOORDING

P.4 TROFEE KAMPIOEN VAN HET MEETJESLAND. FOTO JELLE VERMEERSCH. EUROPESE SPELEN VOOR TRADITIONELE SPORTEN IN DOORNZELE. 12 TOT 15 AUGUSTUS 2006.

P.6 BOLDER. FOTO JELLE VERMEERSCH. EUROPESE SPELEN VOOR TRADITIONELE SPORTEN IN DOORNZELE. 12 TOT 15 AUGUSTUS 2006.

P.8-9 VLAAMSE VOLKSSPORTEN: VINKENZETTEN, ZAKLOPEN, PUDEBAK, STRUIFVOGEL, SCHUIFTAFEL. FOTO'S VIA SPORTIMONIUM, HOFSTADE.

P.10-11 VLAAMSE VOLKSSPORTEN: GAAIBOLLEN, PETANQUE, BIJART. FOTO'S VIA SPORTIMONIUM, HOFSTADE.

P.12 DETAIL VAN DE BESCHILDERING VAN HET DEKSEL VAN EEN VIRGINAAL VAN JOHANNES COUCHET. ANTWERPEN. 1650. MUSEUM VLEESHUIS. KLANK VAN DE STAD. ANTWERPEN.

P.12 STRAATBOLLING. FOTO VALÈRE DE PREST. 1914.

P.16 AFFICHE. ROLLE BOLLE. IN: J. VAN RENTERGHEM. VLAMINGEN BOLLEN IN AMERIKA EN CANADA. S.I. SN. 1982. 44 P.

P.17 AFFICHE. DE WARE BOLDERS. 1879. UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK GENT. F I 82 (18). VLIEGENDE BLADEN. JOUEURS DE BOULES.

P.18 BOLDER IN ACTIE. FOTO JELLE VERMEERSCH. EUROPESE SPELEN VOOR TRADITIONELE SPORTEN IN DOORNZELE. 12 TOT 15 AUGUSTUS 2006.

P.20 LOTINGTROMMEL TIJDENS DE BOLDERZESDAAGSE VAN ERTVELDE. 1960. FOTO'S VIA MADELEINE GEIRNAERT.

P.21 LOTING, OPGOOI, BOLLEN, SCHIETEN EN NOTEREN VAN DE WINST EN OVERZICHT. FOTO'S JELLE VERMEERSCH. EUROPESE SPELEN VOOR TRADITIONELE SPORTEN IN DOORNZELE. 12 TOT 15 AUGUSTUS 2006.

P.22 BOLDERS WILLEN HET ANDERS... IN: MEETJESLANDS BOLDERSBLAD. 1974.

P.24 MAN MET PRIJZEN. FOTO VIA ROBERT TACK. CA. 1955.

P.24 CAFE 'T MOLENTJE. IN: MEETJESLANDS BOLDERSBLAD. 1975.

P.25 EEN BOLDER SCHRIJFT. IN: MEETJESLANDS BOLDERSBLAD. 1974.

P.26 BOLLENDRAAIER MARCEL DE ROO. FOTO JELLE VERMEERSCH. SEPTEMBER 2006.

P.30 MAN MET METAALDETECTOR. FOTO VIA JACKY DE CEUNINCK.

P.31 BOLLENDRAAIERS ALFONS EN RAOUL BAERT UIT LOKEREN. FOTO VIA JACKY DE CEUNINCK. 1930.

P.32 KAMERADEN BOLDERS ... IN: MEETJESLANDS BOLDERSBLAD. 1971.

P.33 BOLLENDRAAIER MARCEL DE ROO. FOTO JELLE VERMEERSCH. SEPTEMBER 2006.

P.34 PORTRET. FOTO JELLE VERMEERSCH. EUROPESE SPELEN VOOR TRADITIONELE SPORTEN IN DOORNZELE. 12 TOT 15 AUGUSTUS 2006.

P.36 PORTRET FAMILIE VAN VOOREN. FOTO JELLE VERMEERSCH. EUROPESE SPELEN VOOR TRADITIONELE SPORTEN IN DOORNZELE. 12 TOT 15 AUGUSTUS 2006.

P.40 WERELDKAMPIOENSCHAP KRULBOL. 1967. FOTO VIA JACKY DE CEUNINCK.

P.41 60 JAAR JUBILEUM MET ORKEST. DE LUSTIGE BOLDERS VAN ERTVELDE. CA. 1960. FOTO VIA MADELEINE GEIRNAERT.

P.41 FRANS ZOU ZIJN ZIEL VERBOLLEN. IN: MEETJESLANDS BOLDERSBLAD. 1973.

P.44 BOLDERSCLUB DE PLUIM. FOTO JELLE VERMEERSCH. SEPTEMBER 2006.

P.47 DE GROOTSTE WEDSTRIJD UIT DE GESCHIEDENIS VAN DE KRULBOLSPORT. IN: MEETJESLANDS BOLDERSBLAD. 1975.

P.48 KRULBOLSTER. FOTO JELLE VERMEERSCH. EUROPESE SPELEN VOOR TRADITIONELE SPORTEN IN DOORNZELE. 12 TOT 15 AUGUSTUS 2006.

P.51 MADELEINE GEIRNAERT EN MARIA VEREECKE IN BOLDERSCLUB ‘DE LUSTIGE BOLDERS’ VAN ERTVELDE. CA. 1960. FOTO VIA MADELEINE GEIRNAERT.

P.52 BOLDERS. FOTO JELLE VERMEERSCH. EUROPESE SPELEN VOOR TRADITIONELE SPORTEN IN DOORNZELE. 12 TOT 15 AUGUSTUS 2006.

P.56 MEISJE. FOTO JELLE VERMEERSCH. EUROPESE SPELEN VOOR TRADITIONELE SPORTEN IN DOORNZELE. 12 TOT 15 AUGUSTUS 2006.

P.59 BOLLEN AAN DE STAAK. FOTO JELLE VERMEERSCH. EUROPESE SPELEN VOOR TRADITIONELE SPORTEN IN DOORNZELE. 12 TOT 15 AUGUSTUS 2006.

P.63 METEN. FOTO JELLE VERMEERSCH. EUROPESE SPELEN VOOR TRADITIONELE SPORTEN IN DOORNZELE. 12 TOT 15 AUGUSTUS 2006.

P.64 ACTIE. FOTO JELLE VERMEERSCH. EUROPESE SPELEN VOOR TRADITIONELE SPORTEN IN DOORNZELE. 12 TOT 15 AUGUSTUS 2006.

COLOFON

ERFGOED LEEFT

MEETJESLAND KRULBOLT

De reeks Erfgoed Leeft is een initiatief van Erfgoedcel Meetjesland.

Deze publicatie verschijnt naar aanleiding van 'Expo Krulbol', een samenwerkingsproject van Erfgoedcel Meetjesland met Belgische Krulbolbond, tapis plein, Sportimonium, VlaS, Cultuurcentrum Evergem, Toerisme Meetjesland en de 13 Meetjeslandse gemeenten. Naast deze publicatie omvat dit project een reizende tentoonstelling en een educatieve koffer.

UITGAVE

COMEET/Erfgoedcel Meetjesland
Oostveldstraat 1 9900 Eeklo
erfgoedcel@comeet.be
T en F: 09 373 75 96
www.erfgoedcelmeetjesland.be
v.u. Luc Vandevelde

TEKST Emilie Vanfleteren (tapis plein)

BIJDRAGE Johan Taeldean (hoofdstuk 8)

EINDREDACTIE Sylvia Matthys en Sandrine DeWilde (Erfgoedcel Meetjesland)

BEELD Virginie Agemans, Arian Christiaens, Carla Langenbick, Eddy Maus, Jelle Vermeersch, Peter Waterschoot, Leen Vanhaverbeke

MET MEDEWERKING VAN Hein Comeyne (VlaS), Erik De Vroede (Sportimonium), Sandrine DeWilde (Erfgoedcel Meetjesland), Patrick Huyghe (BKB),

Pascal Lervant (tapis plein), Sylvia Matthys (Erfgoedcel Meetjesland), Jorijn Neyrinck (tapis plein), Barbara Van Coillie (tapis plein),

Sofie Van Dale (CC Evergem), Bart Van Damme (Toerisme Meetjesland), Floortje Vantomme (tapis plein), Marie-Roos Vanfleteren (tapis plein), Ilse Neyt

MET DANK AAN Sibylla Goegebuer (Museum voor Volkskunde Brugge), Karel Moens (Vleeshuis Antwerpen), Willy Le Loup (Museum voor Volkskunde Brugge),

Ludo Vandamme (Openbare Bibliotheek Brugge), Magda Poppe (Universiteitsbibliotheek Gent)

VORMGEVING Quatre Mains (Maldegem-Donk)

DRUK Sint-Joris (Merendree)

WETTELIJK DEPOT D/2006/11.065/1

Met dank aan alle bolders die informatie en voorwerpen leverden. Dank zij hun enthousiaste inzet kon het krulbolverhaal van vroeger tot nu vorm krijgen.

Erfgoedcel Meetjesland wordt gesubsidieerd door de Vlaamse Gemeenschap en COMEET door middel van een erfgoedconvenant.

'Expo Krulbol' kwam tot stand met steun van Toerisme Oost-Vlaanderen, VlaS, COMEET en de Vlaamse Gemeenschap.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvuldigd of openbaar gemaakt door middel van druk, fotografie, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

